

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 398/08-37

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 1. júla 2009 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa a zo sudcov Juraja Horvátha a Sergeja Kohuta o sťažnosti M. H., B., zastúpenej advokátkou JUDr. Ľ. V., B., vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 69/2008 z 29. apríla 2008 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. H. na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 69/2008 z 29. apríla 2008 porušené bolo.

2. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 69/2008 z 29. apríla 2008 z r u š u j e .

3. M. H. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 1 000 € (slovom tisíc eur), ktoré j e Najvyšší súd Slovenskej republiky p o v i n n ý vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. M. H. p r i z n á v a úhradu trov právneho zastúpenia v sume 223,46 € (slovom dvestodvadsaťtri eur a štyridsaťšesť centov), ktoré j e Najvyšší súd Slovenskej republiky p o v i n n ý vyplatiť na účet jej právnej zástupkyne JUDr. Ľ. V., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. II. ÚS 398/08-12 z 22. októbra 2008 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie s'ťažnosť M. H., B. (ďalej len „s'ťažovateľka“), ktorou namietala porušenie základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 2 Cdo 69/2008 z 29. apríla 2008.

Zo s'ťažnosti a z jej príloh vyplýva, že v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 126/02 sa s'ťažovateľka návrhom podaným Okresnému súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) 23. septembra 2002 domáhala rozvodu manželstva a úpravy práv a povinností rozvedených manželov k ich maloletým deťom pochádzajúcim z manželstva, a to na čas po rozvode.

Okresný súd rozsudkom č. k. 7 C 126/02-52 z 8. septembra 2003 manželstvo sťažovateľky s odporcom rozviedol a súčasne rozhodol, že maloleté deti pochádzajúce z manželstva sa na čas po rozvode zverujú do výchovy a opateru sťažovateľky, a súčasne odporcu zaviazal prispievať na výživu maloletých sumou 2 000 Sk a 1 000 Sk mesačne k rukám sťažovateľky.

Z dôvodu odvolania odporcu Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 4 Co 57/05-195, 4 Co 539/06 z 18. októbra 2006 označený rozsudok okresného súdu potvrdil. Proti rozsudku krajského súdu podal odporca dovolanie s odôvodnením, že v konaní pred odvolacím krajským súdom mu bolo znemožnené konať ako účastníkovi konania, a to z dôvodu, že v čase konania krajského súdu bol vo väzbe, a aj keď vyslovene žiadal, že chce byť prítomný na pojednávaní krajského súdu, nebolo mu to umožnené a napriek tomu krajský súd vo veci rozhodol.

Najvyšší súd v dovolacom konaní napadnutým rozsudkom sp. zn. 2 Cdo 69/2008 z 29. apríla 2008 dovolaním napadnutý rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Sťažovateľka namieta, že napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu je nezákonné, pretože, ako sťažovateľka tvrdí podľa § 238 ods. 4 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok (pre Slovenskú republiku ďalej len „Občiansky súdny poriadok“ alebo „OSP“, pre Českú republiku ďalej len „Občanský soudní řád“ alebo „OSŘ“, spolu ďalej aj „OSP“) dovolanie „nie je prípustné vo veciach upravených zákonom o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov“, avšak najvyšší súd sa „(...) *absolútne nevysporiadal s otázkou (ne)prípustnosti dovolania vo veciach upravených Zákonom o rodine. Ad absurdum poukazuje na ustanovenie § 237 O. s. p., kedy takáto aplikácia nie je dôvodnou*“, a zároveň namieta, že najvyšší súd napadnutým rozhodnutím zasiahol do právnej istoty o jej osobnom stave, pretože „(...) *bola po štyroch rokoch právoplatne rozvedená a následne po takmer dvoch rokoch sa dozvedela, že rozsudok o rozvode bol zrušený*“.

Sťažovateľka ďalej okrem iného uviedla: „Najvyšší súd Slovenskej republiky ako dovolací súd rozsudkom sp. zn. 2 Cdo 69/2008 zo dňa 29-04-2008, ktorým rozhodol o dovolaní E. H. porušil jeden zo základných ústavných princípov, a to princíp zákonnosti.

Predmetným rozhodnutím prekročil zákonom ustanovený rozsah svojej právomoci. Najvyšší súd SR je pri svojej rozhodovacej činnosti viazaný ústavnými princípmi právneho štátu ako i literou zákona a je absurdné, aby pri rozhodovaní konal nad zákonom dovolený rámec. (...)

Senát dovolacieho súdu úplne opomenul i ten fakt, že zmenou rozhodnutia o rozvode manželstva spôsobuje iba zmätočnosť a právnu neistotu účastníkov, a to nie len sťažovateľku ale i jej maloletých detí, ktoré boli rovnako v minulosti ohrozené násilným správaním E. H. Dovolací súd sa vôbec nezaoberal negatívnymi následkami svojho rozhodnutia na účastníkov konania ako i tretie osoby, nakoľko právoplatné rozhodnutie o rozvode manželstva podstatným spôsobom mení osobný stav účastníkov.

Podľa uznesenia samotného Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 17-05-2000, sp. za 2 Cdo 128/2005 rámec daný ustanovením § 238 ods. 4 a ods. 3 O. s. p. v rozvodových veciach, kde manželstvo bolo rozvedené, vylučuje prípustnosť dovolania z dôvodov uvedených v § 237 O. s. p.“

Na základe uvedených skutočností sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd o jej sťažnosti nálezom takto rozhodol:

„Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudkom v právnej veci navrhovateľky M. H., bytom B. voči odporcovi E. H., rodenému I., bytom B. sp. zn. 2 do 69/2008 zo dňa 29-04-2008 porušil základné právo M. H. na súdnu a inú právnu ochranu podľa ustanovenia čl. 46 ods. 1) Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľky M. H., bytom B. voči odporcovi E. H., rodenému I., bytom B., sp. zn. 2 Cdo 69/2008 zo dňa 29-04-2008 sa zrušuje a vec vracia na ďalšie konanie.

M. H. priznáva primerané finančné zadosťučinenie v sume 100 000,00 Sk, ktoré je Najvyšší súd Slovenskej republiky povinný jej vyplatiť v lehote do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný uhradiť M. H. trovy právneho zastúpenia v sume 6 732,00 Sk na účet právnej zástupkyne JUDr. L. V.(...).“

2. Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci písomne vyjadrili obaja účastníci konania: za najvyšší súd jeho podpredsedníčka listom č. k. KP 8/08-130 z 21. novembra 2008 a právna zástupkyňa sťažovateľky stanoviskom k uvedenému vyjadreniu najvyššieho súdu listami z 22. decembra 2008 a z 13. februára 2009.

2.1 Podpredsedníčka najvyššieho súdu vo svojom vyjadrení okrem iného uviedla:

«Nepripustnosť dovolania proti niektorým rozhodnutiam odvolacieho súdu nemožno vyvodit' ani z ustanovení § 238 ods. 4, 5 a § 239 ods. 3 O. s. p. Tieto ustanovenia totiž nepripúšťajú dovolanie len v prípade, keď by inak bolo dovolanie prípustné podľa ustanovenia § 238 ods. 1, 3 a § 239 ods. 1, 2.

To znamená, že i v prípade, kde je prípustnosť dovolania vylúčená ustanovením § 238 ods. 4, 5 a § 239 ods. 3, je dovolanie prípustné z dôvodov uvedených v ustanovení § 237 O. s. p. Teda vzhľadom na súčasnú právnu úpravu (Občiansky súdny poriadok), je aj vo veciach upravených Zákonom o rodine prípustnosť dovolania založená podľa § 237 O. s. p.

Najvyšší súd Slovenskej republiky sa v predmetnej veci odklonil od iného existujúceho rozhodnutia v danej veci (sp. zn. 2 Cdo 128/2005, R 59/2005), keďže v postupe odvolacieho súdu, ktorý napriek výslovnej žiadosti a objektívnej nemožnosti odporcu, nezabezpečil jeho prítomnosť na pojednávaní (nachádzal sa vtom čase vo výkone väzby), videl závažné porušenie odporcových práv zaručených a garantovaných Ústavou Slovenskej republiky. Z tohto dôvodu poskytol ochranu základnému právu na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, ako ja právu na prerokovanie veci v prítomnosti účastníka konania podľa č. 48 ods. 2 Ústavy SR, ktoré patria k zložkám práva na spravodlivý proces. Rozhodnutie sp. zn. 2 Cdo 69/20008 tak uprednostnilo princíp zvrchovanosti Ústavy SR, ako právneho predpisu najvyššej právnej sily v právnom poriadku Slovenskej republiky v spojení s právom jednotlivca na súdnu a inú ochranu. (...)

Podľa môjho názoru je vhodné v danej veci upustiť od ústneho pojednávania v prijatej sťažnosti, keďže od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.»

2.2 Právna zástupkyňa sťažovateľky vo svojom stanovisku k vyjadreniu najvyššieho súdu okrem iného uviedla:

„Nie je zrejmé, na základe akého zákonného ustanovenia Najvyšší súd Slovenskej republiky dospel k záveru, že ustanovenie § 238 ods. 4 a 5 O. s. p. možno aplikovať len v prípade, že by dovolanie bolo prípustné podľa § 238 ods. 1 a 3 O. s. p. (...)

Je jednoznačným, že citovaný názor Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vychádza z nesprávneho výkladu ustanovenia § 238 ods. 4 O. s. p., v ktorom sú okrem negatívneho určenia neprípustnosti dovolania proti rozsudkom vo veciach upravených zákonom o rodine aj taxatívne určené výnimky z tejto neprípustnosti.

Toto ustanovenie je, vzhľadom na absenciu nadradenosti, resp. podradenosti voči ustanoveniu § 237 O. s. p. (čo by bolo zákonodarcom expressis verbis vymedzené), potrebné vykladať v širších súvislostiach a to rovnako vo vzťahu k odsekom 1 až 3 § 238 O. s. p. (kde absentuje ich vzájomná prepojenosť s odsekmi 4 a 5 dotknutého ustanovenia).

Na podporu vyššie uvedeného je nevyhnutné brať do úvahy i individuálne danosti tej ktorej právnej veci a dimenzie zásahu prípadného rozhodnutia o mimoriadnom opravnom prostriedku do práv a právnych istôt oboch zúčastnených strán. Právna úprava platná pred 1. januárom 1992 obsahovala v § 236 ods. 3 písm. a) O. s. p. jednoznačné ustanovenie, že sťažnosť pre porušenie zákona nie je prípustná proti rozsudkom, ktorými bolo vyslovené, že sa manželstvo rozvádza, že je neplatné alebo že nie je.

Rovnako aj Najvyšší súd Slovenskej republiky sa vo svojom rozhodnutí zo dňa 17-06-2005, sp. zn. 2 Cdo 128/ 2005 priklonil k názoru, že ustanovenie § 238 ods. 4 O. s. p. má v prípade rozvodu manželstva prednosť pred dôvodmi tzv. zmätočnosti konania uvedenými v ustanovení § 237 O. s. p. z dôvodu, že sa jedná o rozhodnutie o osobnom stave.

V každom jednotlivom prípade musí súd prihliadať na všetky okolnosti prípadu. Najvyšší súd Slovenskej republiky pri posudzovaní prípustnosti podaného dovolania a tiež pri samotnom rozhodnutí o dovolaní opomenul vziať do úvahy následky, ktoré takéto rozhodnutie bude mať pre sťažovateľku.

Svoj rozsudok zo dňa 29-04-2008 odôvodnil zásahom Krajského súdu v Bratislave do základných práv E. H., no opomenul zohľadniť sťažovateľkine základné ľudské práva a slobody garantované Ústavou SR a Chartou OSN. (...)“

V liste z 13. februára 2009 právna zástupkyňa sťažovateľky uviedla, že „(...) *po prehodnotení situácie za účelom čo najskoršieho rozhodnutia o jej sťažnosti dovolila oznámiť Ústavnému súdu Slovenskej republiky, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania vo veci jej sťažnosti(...)*“.

3. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch(...)

Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa vymedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať rozhodnutie všeobecného súdu v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 13/00).

Podstata námietok sťažovateľky týkajúcich sa namietaného porušenia ňou označených základných práv zaručených v ústave a práv zaručených v dohovore spočíva v tvrdeniach, že napadnutý rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 69/2008 z 29. apríla 2008 je nezákonný a neústavný, pretože najvyšší súd akceptoval dovolanie odporcu aj napriek tomu, že podľa nej vo veciach upravených zákonom č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“) dovolanie podľa Občianskeho súdneho poriadku nie je striktné prípustné, a tiež namieta, že najvyšší súd neakceptoval právoplatným rozhodnutím konštituovaný osobný stav sťažovateľky, čím zasiahol do jej právnej istoty.

Najvyšší súd trvá na tom, že uvedený postup bol v plnom súlade so zákonom, a nemožno ho preto považovať za porušenie označených práv podľa ústavy a dohovoru.

Podľa § 237 písm. f) OSP v znení účinnom v čase rozhodovania najvyššieho súdu dovolanie je prípustné proti „každému“ rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

Podľa § 238 ods. 4 OSP v znení účinnom v čase rozhodovania najvyššieho súdu dovolanie „nie je prípustné vo veciach upravených zákonom o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov okrem rozsudku o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení“.

1. Podstatou sťažnosti je teda námietka, podľa ktorej najvyšší súd interpretáciou ustanovenia § 237 OSP v spojení s § 238 ods. 4 OSP a následným zrušením právoplatného rozsudku, ktorým bolo manželstvo sťažovateľky rozvedené, porušil jej právo na súdnu ochranu.

Podústavné zákonné právne normy často vyjadrujú na zákonnej úrovni nejaký ústavný princíp alebo hodnotu. Ustanovenie § 237 písm. f) OSP je odrazom ústavného práva ustanoveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého má každý právo, aby sa jeho vec prerokovala(...) v jeho prítomnosti. Na druhej strane ustanovenie § 238 ods. 4 OSP je odrazom ústavného princípu právnej istoty podľa čl. 1 ods. 1 ústavy a právnej istoty v statusových, súkromných veciach podľa čl. 19 ústavy vo vzťahu k dovolaciemu prieskumu vecí rozhodnutých podľa zákona o rodine.

2. Dovolacie dôvody možno zjednodušene rozdeliť do dvoch skupín. Skupina zmätočných dôvodov podľa § 237 OSP umožňuje nápravu najzávažnejších procesných pochybení vzniknutých v konaniach pred vydaním právoplatného rozhodnutia. Účelom dovolacích dôvodov uvedených v § 238 ods. 1 až 3 OSP je o. i. zjednocovanie judikatúry

všeobecných súdov. Neprípustnosť ustanovená v § 238 ods. 4 OSP smeruje nepochybne voči druhej skupine dovolacích dôvodov, avšak text Občianskeho súdneho poriadku nedáva jednoznačnú odpoveď, či táto neprípustnosť smeruje aj voči zmätočným dôvodom podľa § 237 OSP. Podľa výkladu sťažovateľky sa § 238 ods. 4 OSP jednoznačne viaže aj na ustanovenie § 237 OSP. Predmetom ústavnej sťažnosti je teda preskúmanie, či najvyšší súd výkladom nejednoznačného textu zákona neprekročil ústavné medze práva na súdnu ochranu.

3. Pre posúdenie veci je nutné vnímať teoretický rozdiel medzi deklaratívnymi a konštitutívnymi, resp. právotvornými rozhodnutiami, keďže napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu zrušilo rozsudok, ktorý je právotvorným rozhodnutím. Deklaratórne rozhodnutia autoritatívne deklarujú už danú existenciu či neexistenciu oprávnení a povinností. Oproti tomu právotvorné rozhodnutia sú hmotnoprávnou skutočnosťou, na základe ktorej sa zakladá, mení alebo ruší právny vzťah. Právotvornosť je právnym následkom v oblasti hmotnoprávných vzťahov. Konštitutívnosť, resp. právotvornosť rozhodnutí má základ v požiadavke právnej istoty vo vzťahoch, na obsahu a existencii ktorých je verejný záujem. Typickými rozhodnutiami z tejto kategórie sú rozhodnutia o osobnom stave. (Dvořák, B.: Právní moc civilních soudních rozhodnutí. C. H. Beck: Praha 2008, s. 77 a nasl.). Z uvedeného vyplýva, že právna istota je kľúčovým komponentom právotvorných rozhodnutí.

4. V súvislosti s posúdením danej veci ústavný súd predovšetkým analyzoval aktuálny stav a vývoj judikatúry najvyššieho súdu. V uznesení sp. zn. 4 Cdo 11/98 z 1. júla 1998 (ZSP č. 4/1998, s. 76) najvyšší súd uviedol, že ak je občianske súdne konanie postihnuté niektorou z väd uvedených v ustanovení § 237 OSP, možno dovolaním napadnúť aj rozhodnutie odvolacieho súdu vo veciach, v ktorých je inak dovolanie podľa ustanovenia § 238 ods. 4 OSP vylúčené.

Podľa uznesenia najvyššieho súdu zo 17. júna 2005 sp. zn. 2 Cdo 128/2005 (Rc. 59/2005, Zbierka rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu Slovenskej republiky rok 2005, diel V., s. 39 a nasl.) rámec daný ustanovením § 238 ods. 4 a § 239 ods. 3 OSP v

rozvodových veciach, v ktorých manželstvo bolo rozvedené, vylučuje prípustnosť dovolania z dôvodov uvedených v § 237 OSP. V rozhodnutí sa uvádza, že najvyšší súd predovšetkým nesúhlasí s názorom, podľa ktorého je prípustné dovolanie z dôvodov tzv. zmätočnosti podľa ustanovenia § 237 OSP proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, teda aj proti právoplatnému rozhodnutiu o rozvode manželstva; ním sa totiž mení osobný stav účastníkov, ktorý pôsobí nielen voči tretím osobám, ale aj voči súdom (§ 159 ods. 2 OSP). Táto výnimka je odôvodnená požiadavkou, aby sa prípadným „obnovením (oživením) manželstva“ ako dôsledku zrušenia právoplatného rozhodnutia, ktorým bolo ukončené rozvodové konanie a manželstvo právoplatne rozvedené, nevytvorila situácia nezlučiteľná so stavom, ktorý sa medzitým mohol vytvoriť (napr. mohlo dôjsť k uzavretiu nového manželstva a pod.). Najvyšší súd ďalej pokračuje tým, že aj keď prax najvyššieho súdu v tomto smere zatiaľ nedospela k jednotnému záveru – porovnaj napr. rozsudok pod sp. zn. M Cdo 29/03, podľa názoru konajúceho senátu treba vychádzať z toho, že znenie ustanovenia § 237 OSP nemožno vykladať len doslovne, ale tiež historicky [ani pred r. 1992 nebola prípustná sťažnosť pre porušenie zákona proti rozsudku, ktorým bolo vyslovené, že sa manželstvo rozvádza, že je neplatné alebo že nie je – porovnaj ustanovenie § 236 ods. 3, písm. a) OSP v znení do 1. januára 1992] a najmä teleologicky. Preto rámec daný ustanoveniami § 238 ods. 4 a § 239 ods. 3 OSP treba vzťahovať aj na dôvody tzv. zmätočnosti v rozvodových veciach, kde manželstvo bolo rozvedené, pretože tu musí prevážiť všeobecný záujem na zachovaní stavu právnej istoty a nemeniteľnosti rozhodnutí, po ktorých by mohlo dôjsť k vzniku nových rodinných vzťahov a ktoré by sa potom mohli dotknúť tretích osôb, prípadne aj maloletých detí (detí z nového manželstva a pod.).

V poslednom období však najvyšší súd opäť začal pripúšťať takéto dovolania preferujúc právo na spravodlivý proces (porov. uznesenie sp. zn. 5 Cdo 109/2007 z 11. decembra 2007 – nenaplnený dovolací dôvod, rozsudok sp. zn. 4 Cdo 270/2007 z 18. decembra 2007 – kasačné rozhodnutie; dostupné na internete: <www.supcourt.gov.sk>).

5. Takúto prípustnosť dovolania možno taktiež nepriamo odvodiť z rozhodnutí ústavného súdu. Ústavný súd uznesením sp. zn. IV. ÚS 176/04 odmietol sťažnosť, ktorou sťažovateľ brojil proti skutočnosti, že najvyšší súd v rámci mimoriadneho dovolania zrušil

právoplatný rozsudok o rozvode, a tým porušil sťažovateľovo právo na súkromie. Ústavný súd taktiež uznesením sp. zn. III. ÚS 26/09 odmietol sťažnosť, v ktorej boli namietané procesné pochybenia v konaní o rozvode s tým, že sťažovateľ musí vyčerpať opravný prostriedok – dovolanie.

6. Ku vzájomnému vzťahu § 238 ods. 5 OSP, ktorý má podobné systematické zaradenie ako § 238 ods. 4 a § 237 OSP, je z hľadiska systematiky zákona dôležité uviesť, že podľa aktuálnej judikatúry najvyššieho súdu nie je bagatelnosť veci dôvodom neprípustnosti dovolania zo zmätočných dôvodov (porov. napr. uznesenie sp. zn. 1 Cdo 114/2006, 3 Cdo 138/2007).

7. Z hľadiska právneho poriadku ako celku je nutné uviesť, že obnova konania, ktorá podobne ako dovolanie smeruje proti právoplatným rozhodnutiam, je bez akýchkoľvek pochybností neprípustná proti rozsudkom, ktorými sa vyslovilo, že sa manželstvo rozvádza, že je neplatné alebo že tu nie je [§ 229 písm. a) OSP]. Taktiež podľa zákona 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len „správny poriadok“) je obnova konania neprípustná, ak sa rozhodlo vo veci osobného stavu a účastník konania nadobudol práva dobromyseľne (§ 62 ods. 3 správneho poriadku). Taktiež nemožno mimo odvolacieho konania zrušiť alebo zmeniť rozhodnutie, ktorým sa rozhodlo vo veci osobného stavu, ak účastník konania nadobudol práva dobromyseľne (§ 67 správneho poriadku).

8. Zaujímavú vypovedaciu hodnotu má aj vývoj a znenie aktuálnej právnej úpravy neprípustnosti dovolania v porovnaní s československou a českou právnou úpravou. Občiansky súdny poriadok v podobe, ako bol prevzatý nástupníckymi štátmi, upravoval rovnako, ako je to v aktuálnej slovenskej právnej úprave, otázku neprípustnosti „zmätočného“ dovolania proti rozhodnutiam upraveným zákonom o rodine. Dobová monografia o českom dovolaní uvádza, že dovolanie je prípustné aj proti rozsudku, ktorým bolo manželstvo rozvedené (Bureš, V., Drápal, L.: Dovolání podle občanského soudního řádu. C. H. Beck/SEVT: Praha 1994, s. 53). K tomu je však potrebné dodať, že daný názor vychádza len z textu zákona bez bližšej argumentácie. Uvedený názor podrobila kritike

prof. Winterová, ktorá nesúhlasí s výkladom odvodzujúcim prípustnosť dovolania z dôvodov tzv. zmätočnosti (§ 237 OSP) proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, teda aj proti právoplatnému rozhodnutiu o rozvode manželstva (pars pro toto ide o statusové veci rodinného práva s výnimkami uvedenými v § 238 ods. 3 OSP). Znenie § 237 OSP nemožno podľa autorky vykladať doslovne, ale tiež systematicky. Domnieva sa, že rámec daný ustanovením § 238 a § 239 OSP je nutné vzťahovať aj na dôvody tzv. zmätočnosti, zvlášť ak sú poňaté tak široko (odňatie možnosti konať pred súdom). Uzatvára, že pri najbližšej príležitosti bude nevyhnutné zákonný text upresniť, aby takéto pochybnosti nevyvolával (Winterová, A.: Recenze k Bureš, V., Drápal, L.: Dovolání podle občanského soudního řádu. Právní praxe 10/1994, s. 622-623). Názor prof. Winterovej však podrobil kritike prof. Bulín týmto spôsobom: «V odborné literatuře je sporná otázka, je-li přípustné dovolání proti rozsudku odvolacího soudu ve věcech upravených zákonem o rodině [§ 238 odst. 3 OSŘ (v aktuálnej slovenskej právnej úprave zodpovedá m. m. § 238 ods. 4 OSP, pozn.)] z toho dôvodu, že účastníku řízení byla postupem soudu odňata možnost jednat před soudem [§ 237 písm. f) OSŘ]. (...) Třeba zdůraznit, že ustanovení § 238 odst. 3 OSŘ se týká jen dovolání proti rozsudku odvolacího soudu a je zařazeno jak třetí odstavec do § 238 OSŘ, který v odstavci 1 stanoví (obecnou) přípustnost dovolání proti rozsudkům odvolacího soudu, kterými byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé, a v odstavci 2 upravuje (omezenou) přípustnost dovolání proti rozsudkům odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně. (...) Systematika zákona v otázce přípustnosti dovolání (§ 237 až 239 OSŘ) není na výši legislativní techniky. (...) Hlavní její vada je v tom, že zákon pod nadpisem „Přípustnost dovolání“ směřuje úpravu předmětu dovolání (odpověď na otázku, která rozhodnutí lze napadnout dovoláním) s úpravou dovolacích důvodů (t. j. s odpovědí na otázku, z jakých důvodů lze podat dovolání), a to tak, že z důvodu zmätočnosti připouští dovolání „proti každému rozhodnutí odvolacího soudu“ (§ 237 OSŘ), kdežto proti dalším rozhodnutím uvedeným v § 238 (rozsudky) a v § 239 (usnesení) připouští dovolání ze všech čtyř dovolacích důvodů uvedených v § 241 odst. 2 OSŘ. Tyto důvody jsou nesystematicky začleněny do rubriky „Podání odvolání“. (...) Klíč ke správné interpretaci § 238 odst. 3 OSŘ je po mém soudu v odpovědi na otázku, jak třeba chápat výraz „dovolání“ v tomto ustanovení. Z hlediska dovolacích důvodů rozeznává totiž zákon zřejmě dva druhy dovolání, z nich jeden lze nazvat „plným dovoláním“ (§ 241 odst. 2

OSŘ), druhý „dovoláním částečným“, protože je omezeno jen na důvody zmatečnosti uvedené v § 237 OSŘ. Plné dovolání lze odůvodnit všemi čtyřmi dovolacími důvody uvedenými v § 241 odst. 2 písm. a), b), c), d) OSŘ, částečné dovolání je přípustné jen pro zmatečnost řízení (§ 237 OSŘ). O částečném dovolání (z důvodu zmatečnosti) pojednání jen jedině ustanovení OSŘ (§ 237). Všechna ostatní ustanovení se vztahují na plné dovolání (z důvodů uvedených v § 241 odst. 2). Plného dovolání se týká ustanovení § 238 o přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu, kterým byl změněn rozsudek prvního stupně ve věci samé (odst. 1), jakož i proti rozsudku potvrzujícímu tento rozsudek (odst. 2). Je tedy zřejmé, že plného dovolání se týká také třetí odstavec tohoto paragrafu, který stanoví, že „dovolání není přípustné ve věcech upravených zákonem o rodině (s třemi výjimkami tam uvedenými). Systematika zákona (zařazení tohoto ustanovení do § 238) mluví tedy pro výklad, že ustanovení obsažené ve 3. odstavci § 238 je výjimkou z ustanovení předešlých dvou odstavců téhož paragrafu, nikoli výjimkou z kategorického předpisu předchozího § 237 OSŘ, který stanoví, že dovolání z důvodu zmatečnosti tam uvedených je přípustné proti „každému rozhodnutí odvolacího soudu“, tedy i proti rozsudkům a usnesením ve věcech uvedených zákonem o rodině. Výklad § 238 odst. 3 OSŘ v tom smyslu, že ve věcech upravených zákonem o rodině není přípustno dovolání vůbec (tedy ani dovolání částečné, omezené na důvodu zmatečnosti), je v evidentním rozporu s ustanovením § 237 OSŘ. Třetí odstavec § 238 OSŘ nelze vykládat izolovaně, nýbrž v souladu s ostatními předpisy OSŘ, zejména s ustanovením § 239 odst. 4 OSŘ. (...) Je zřejmé, že toto ustanovení se nijak nedotýká obecného předpisu § 237 OSŘ o přípustnosti dovolání proti každému rozhodnutí odvolacího soudu pro vady uvedené v tomto paragrafu. V tomto směru je ustanovení § 239 odst. 4 OSŘ po mém soudu klíčem ke správnému výkladu § 238 odst. 3 OSŘ, který je jeho protějškem, pokud jde o přípustnost dovolání proti rozsudkům uvedeným v § 238 odst. 1 a 2 OSŘ, a vyjadřuje stejnou myšlenku, že ve věcech upravených zákonem o rodině neplatí ustanovení odstavců 1 a 2 tohoto paragrafu (s třemi výjimkami tam uvedenými). Smysl je v obou ustanoveních stejný: netýkají se nijak obecného předpisu § 237 OSŘ o přípustnosti dovolání pro zmatečnost. Slovem „dovolání“ v § 238 odst. 3 OSŘ není tedy míněno dovolání vůbec, nýbrž jen „plné dovolání“ (§ 241 odst. 2), které lze odůvodnit všemi čtyřmi dovolacími důvody. Výše zmíněné úvahy vedou k závěru, že ve věcech upravených zákonem o rodině je přípustnost dovolání podstatně

omezena, nikoli však zcela vyloučena. „Plné dovolání“, které lze odůvodnit vadami řízení nebo rozhodnutí uvedenými v § 241 odst. 2 OSŘ, je ve věcech upravených zákonem o rodině přípustné v rozsahu vymezeném ustanovením § 238 odst. 1 a 2 OSŘ, jde-li o rozsudek odvolacího soudu a) o omezení nebo zbavení rodičovských práv, b) o určení nebo popření otcovství, anebo c) o nezrušitelné osvojení (§ 238 odst. 3 OSŘ). Ve všech ostatních věcech upravených zákonem o rodině je přípustné jen „částečné dovolání“ pro vady řízení uvedené v § 237 OSŘ (tzv. zmatočnosti), a to bez ohledu na to, je-li předmětem dovolání rozsudek nebo usnesení odvolacího soudu (arg. § 237 slova: „proti každému rozhodnutí“). Do skupiny rozhodnutí napadatelných jen „částečným dovoláním“ (§ 237 OSŘ) patří i rozsudky vydané ve sporech o rozvod, neexistenci nebo neplatnost manželství (tzv. statusové věci). (...) (Bulín, H.: Odnětí možnosti jednat před soudem jako důvod dovolání – K výkladu § 237 písm. f) OSŘ, Právní praxe 10/1995, s. 623 a nasl.)»

Ústavný súd k tomu ešte dodáva, že z dostupných prameňov sa nepodarilo preukázať, že by český najvyšší súd v období rokov 1993-1996 zrušil na základe § 237 OSŘ právoplatné rozhodnutie o rozvode manželov. Novelou Občanského soudního řádu, zákonem č. 238/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon České národní rady č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České socialistické republiky v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, bol interpretačný spor vyriešený legislatívne tým, že za výpočet zmätočných dôvodov dovolania bol včlenený odsek 2, podľa ktorého, *„dovolání podle odstavce 1 není přípustné proti rozsudkům, kterými bylo vysloveno, že se manželství rozvádí, že je neplatné nebo že zde není“*. Dôvodová správa k uvedenému uvádza, že v *„zájmu právní jistoty a jednoznačného vyjádření nepřípustnosti dovolání proti rozsudkům, jimiž bylo vysloveno, že se manželství rozvádí, že je neplatné nebo není, se navrhuje doplnit dosavadní text § 237“*. K tomu je však nutné dodať, že novelou sa zároveň vypustilo slovo „každému“ z úvodnej časti § 237 OSŘ, pričom slovenská právna úprava tam stále ustanovuje, že dovolanie je prípustné proti „každému“ rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak nastanú dôvody zmätočnosti. Pre úplnosť možno dodať, že veľkou novelou Občanského soudního řádu zákonem č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, bol inštitút zmätočných

dovolacích dôvodov nahradený „žalobou pro zmatečnost“, pričom táto nie je prípustná proti tým istým rozsudkom týkajúcim sa manželstva.

9. Napriek tomu, že socialistická procesualistika vo všeobecnosti nectila inštitút právoplatnosti (porov.: Dvořák, B.: Právní moc civilních soudních rozhodnutí. C. H. Beck: Praha 2008, s. 32 a nasl.; tiež napr. § 238 OSP účinného do 31. augusta 1991, či dokonca § 211 ods. 1 OSP z roku 1950), vo vzťahu k statusovým veciam túto zásadu ctíla. Obnova konania, ktorá v znení účinnom do 31. decembra 1991 zahŕňala v § 228 ods. 1 písm. c) a d) OSP aj niektoré dnešné zmätočné dovolacie dôvody, nebola rovnako ako v súčasnosti prípustná proti rozsudkom, ktorými sa vyslovilo, že sa manželstvo rozvádza, že je neplatné alebo že tu nie je. To isté platilo pre sťažnosť pre porušenie zákona [§ 236 ods. 3 písm. a) OSP]. V Občianskom súdnom poriadku z roku 1950 nebola prípustná klasická obnova konania [§ 199 písm. a)] ani sťažnosť pre porušenie zákona [§ 218 písm. a)] proti rozhodnutiu, ktorým sa vyslovilo, že tu manželstvo nie je, alebo ktorým sa vyslovila neplatnosť manželstva alebo rozvodu, okrem prípadu, ak by išlo o otázku dobromyseľnosti pri uzatváraní manželstva alebo viny na rozvode. V dobovom komentári sa uvádza, že zákonodarca dal prednosť právnej istote pred zásadou materiálnej pravdy (Rubeš, J.: OSŘ-komentář. Orbis: Praha 1957).

10. Pred prijatím Občianskeho súdneho poriadku z roku 1950 platil na území Slovenska zák. článok I/1911 (Občiansky sporový poriadok). Podľa jeho textu podané dovolanie spôsobovalo odklad právoplatnosti rozhodnutia. Dovolacie rozhodnutie teda zrušovalo neprávoplatné rozhodnutie. So súčasným inštitútom odňatia možnosti konať pred súdom, a teda právom byť prítomný na konaní súvisí dobový inštitút ospravedlnenia, v zmysle ktorého ak strana bez svojho zavinenia neprišla na termín, tak následky zmeškania mohli byť napravené ospravedlnením (§ 451 a nasl. zák. čl. I/1911). V manželských sporoch bola lehota na ospravedlnenie pätnásťdňová a počítala sa od zmeškaného termínu. Rozsudok nadobúdala právoplatnosť až uplynutím tejto lehoty (§ 672 ods. 7 zák. čl. I/1911). V dobovom komentári je uvedené, že podľa § 452 zák. čl. I/1911 je ospravedlnenie všeobecne prípustné do šiestich mesiacov, len manželské spory sú výnimkou. Pretože ospravedlnenie nemá podľa všeobecných pravidiel na právoplatnosť rozsudku odkladný

účinok, mohlo by sa stať, že strana by mohla použiť ospravedlnenie proti rozsudku v manželskom spore po 3-4 mesiacoch po nadobudnutí jeho právoplatnosti, v tomto prípade – podľa všeobecných pravidiel – padol by taký právoplatný, manželstvo rozvádzajúci rozsudok, na základe ktorého jedna z manželských strán už uzavrela nové manželstvo. Tomuto mal zabrániť tento odsek paragrafu. Preto v manželských sporoch rozsudky prvého a odvolacieho súdu pred uplynutím 30 dní od ich oznámení sa nestali právoplatnými, iba ak by strany vopred oznámili, že sa vzdávajú opravných prostriedkov. Odklad právoplatnosti v teraz uvedenom zmysle sa vzťahoval aj na výrok o majetkovoprávných otázkach, a to v zmysle § 692 ods. 2 zák. čl. I/1911 (Mičura, M., Moys, Š.: Občiansky sporový poriadok. 2. vyd., Bratislava 1943, s. 536). Z prehľadu vývoja civilných procesných kódexov na území Slovenska vyplýva, že až do roku 1992 explicitne nebolo možné zasiahnuť do právoplatného rozsudku o rozvode.

11. Ďalším dôležitým informačným poľom sú právne úpravy okolitých štátov, štátov s rovnakou právnou kultúrou. Poľský občiansky súdny poriadok ustanovuje v § 398[2] odseku 2 bode 1, že kasačný opravný prostriedok nie je prípustný proti veciam týkajúcim sa rozvodu (Skarga kasacyjna jest niedopuszczalna także w sprawach o rozwód, o separację, o alimenty, o czynsz najmu lub dzierżawy oraz o naruszenie posiadania). Podľa čl. 20 príslušného maďarského zákona manželstvo je rozvedené dňom nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia o rozvode a podľa čl. 271 ods. 1 písm. f) a čl. 291 ods. 1 tohto zákona obnova konania ani revízia nie sú prípustné proti právoplatnému rozhodnutiu o rozvode manželstva. Slovinský civilný súdny poriadok (ZPP) v čl. 420 nedovoľuje obnovu konania ani revíziu právoplatného rozsudku o rozvode manželstva. Rakúsky Zivilprozessordnung pozná revíziu ako tret'oinštančný opravný prostriedok a žalobu pre zmätočnosť. Revízia smeruje proti neprávoplatným rozhodnutiam. Žaloba pre ničotnosť (§ 529 a nasl. oeZPO, Nichtigkeitsklage) smeruje proti právoplatným rozhodnutiam, pričom statusové veci nie sú z tohto vylúčené. Prof. Hans W. Fashing uvedenú úpravu kritizuje. Uvádza, že bez výslovného zákonného obmedzenia prípustnosti možno v zásade mimoriadne opravné prostriedky považovať za prípustné i proti konštitutívnym rozhodnutiam. Varuje však pred problémami, ktoré tak môžu byť spôsobené v statusových veciach. Zákonodarca, keď už pripúšťa opravné prostriedky proti takýmto rozhodnutiam, by

podľa neho mal v takomto prípade upraviť následky zrušujúceho rozhodnutia v hmotnom práve (Fashing, H., W.: Lehr-und Handbuch des österreichischen Zivilprozessrechts. 2. auflage, Manz, Wien: 1990, s. 1010, marg. č. 2040). Podobne aj nemecký ZPO umožňuje žalobu pre ničotnosť aj proti právoplatným statusovým rozhodnutiam (§ 579 dZPO).

13. Napokon v daných súvislostiach je ešte užitočné preskúmať rozhodovaciu činnosť ústavných súdov krajín, ktorých ústavné súdy disponujú kompetenciou ústavnej sťažnosti. Veľmi kreatívny prístup vyvinul český ústavný súd. Vychádzajúc analogicky z neprípustnosti žaloby pre zmätočnosť a dovolania proti statusovým veciam a prioritizujúc princíp právnej istoty odmieta časť senátov českého ústavného súdu sťažnosti proti právoplatným statusovým veciam z dôvodu tzv. materiálnej neprípustnosti. Teda okrem tradičných dôvodov neprípustnosti (*res iudicata*, *litispendentio*) vznikol nový dôvod neprípustnosti – rozhodnutia v statusových veciach. Zhodou okolností išlo vždy o prípady právoplatného rozsudku, ktorým bolo manželstvo rozvedené (II. ÚS 465/02, IV. ÚS 274/04, IV. ÚS 654/06 a IV. ÚS 43/08; dostupné na internete: <<http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>>). V uznesení sp. zn. II. ÚS 465/02 český ústavný súd uviedol: „Zákon o Ústavním soudu se k podání ústavní stížnosti ve věcech upravených zákonem o rodině, kdy příslušná rozhodnutí zakládají či mění osobní status fyzických osob, resp. ve věcech rozvodu manželství, explicitně nevyjadřuje. Ústavnímu soudu proto s ohledem na výše uvedené skutečnosti nezbylo, než se zabývat otázkou, zda ústavní stížnost za dané situace vůbec z ústavněprávních hledisek připustit. V daném případě proti sobě stojí ústavní princip právní jistoty jako atribut právního státu a z druhé strany princip individuální spravedlnosti, tj. otázka ochrany základních práv, která mohla být v řízení, jehož výsledkem bylo vydání příslušných rozhodnutí ve věci rozvodu manželství, porušena. Princip právní jistoty se v tomto případě projevuje jako požadavek stability pravomocně konstituovaného osobního statusu fyzické osoby. Přitom jak princip právní jistoty, tak ochrana ústavně zaručených základních práv jsou podstatnými prvky ústavnosti, které je nutné pojímat komplementárně, nikoliv kontradiktorně, přičemž tyto principy nejsou ve vztahu jednou provždy dané hierarchie. Po zvážení této otázky dospěl Ústavní soud k závěru, že respektování právní jistoty jako jednoho z atributů právního státu (čl. 1 Ústavy ČR) musí mít v případě posuzování ústavní stížnosti směřující proti

pravomocnému soudnímu rozhodnutí o rozvodu manželství prioritu před principem spravedlivého rozhodování, jehož porušení stěžovatelka v ústavní stížnosti také namítla. Případná kasace napadených rozhodnutí o rozvodu manželství by znamenala zásah do principu právní jistoty, do té míry a s takovými možnými důsledky, že by v podstatě šlo o popření základního atributu právního státu, tj. principu právní jistoty. Z tohoto důvodu nebylo možno zkoumat, zda napadenými rozhodnutími bylo zasaženo do stěžovatelkou namítaných základních práv.“

K uvedenému je však nutné dodat, že jiné senáty českého ústavního soudu prakticky z rovnakých důvodov odmietajú takéto sťažnosti ako zjavne neopodstatnené (III. ÚS 678/04, II. ÚS 624/07, II. ÚS 1024/07). Slovinský ústavný súd taktiež odmieta prerokúvať rozhodnutia o rozvode (Up-126/03), avšak odmietajúc ich ako podané zjavne neoprávnenou osobou. Vychádza zo skutočnosti, že zrušením takéhoto rozsudku ústavným súdom by sa manželstvo aj tak neobnovilo, a tak je vlastne zbytočné ústavnú sťažnosť prerokúvať, lebo sťažovateľovi sa nemôže vylepšiť právna pozícia. Nemecký ústavný súd v zásade neodmieta a priori preskúmať rozsudky, ktorými bolo manželstvo rozvedené (porov. rozhodnutie z 28. 2. 1980 – 1 BvL 136/78, 1 BvR 890/77, 1300, 1440/78 a 32/79; rozhodnutie z 21. 10. 1980 – 1 BvR 1284/79-BVerfGE 55, 134)

14. Európsky súd pre ľudské práva sa taktiež nevyhýba prieskumu rozhodnutí o rozvode (porov. napr. Kniat v. Poľsko, sťažnosť č. 71731/01, rozsudok z 26. júla 2005). K tomu je však potrebné dodať, že rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva nemajú priame kasačné účinky na národné rozhodnutia. V prípade otvoreného prístupu, ktorý v tomto smere reprezentuje aj Slovenská republika, prichádza do úvahy aj zrušenie národného rozhodnutia po obnove konania [porov. § 228 ods. 1 písm. d) OSP].

15. Ústavný súd si je vedomý, že text zákona a systematika ustanovení o dovolaní majú bližšie k možnosti prípustnosti zmätočného dovolania v predmetnej veci. Vníma však aj skutočnosť, že napriek slovu „každému“ v úvodnej časti § 237 OSP zákonodarca emancipujúc dovolanie zo socialistickej obnovy konania s vysokou pravdepodobnosťou nevedomky pozabudol prevziať pri nej artikulovanú neprípustnosť, ktorá sa viazala aj na

zmätočné dovolacie dôvody. Zákonná úprava by bola interpretovaná asymetricky, ak by na jednej strane nebola možná obnova konania o rozvode, v prípade, ak bolo rozhodnuté v neprospech účastníka konania v dôsledku trestného činu sudcu [§ 228 ods. 1 písm. c) v spojení s § 229 písm. a) OSP], a na druhej strane by bolo prípustné zmätočné dovolanie. Ústavný súd taktiež rešpektuje kompetenciu najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať si prípustnosť vecí v konaní o dovolaní. K tomu možno doplniť, že v minulosti najvyšší súd už rozhodoval aj týmto spôsobom. Napriek niektorým uvedeným argumentom sa ústavný súd domnieva, že vzhľadom na unikátnosť právotvorných rozsudkov týkajúcich sa rozvodu manželstva musí byť v danej veci preferovaný princíp právnej istoty. Z uvedeného vyplýva, že ústavný súd musel zrušiť rozsudok najvyššieho súdu, ktorým bol zrušený rozsudok o rozvode manželstva sťažovateľky. Za komponent práva na spravodlivý proces tu možno považovať aj dodržiavanie procesných predpisov tak, aby zrušením právoplatného rozhodnutia nebola porušená právna istota niektorého s účastníkov. Ústavný súd dodáva, že previazaním § 238 ods. 4 OSP s § 237 OSP nemal v žiadnom prípade na mysli previazanie iných dôvodov neprípustnosti z § 238 OSP s § 237 OSP. Ústavný súd napokon nemôže nepripomenúť, že zákonodarca by mal jednoznačne ustáliť otázku prípustnosti zmätočného dovolania proti rozsudkom, ktorými sa vyslovilo, že sa manželstvo rozvádza, že je neplatné alebo že tu nie je. Ak by zákonodarca predsa len prejavil vôľu preskúmať zmätočnosť konania po rozhodnutí odvolacieho súdu, stálo by za zváženie, buď explicitne upraviť hmotnoprávne dôsledky takého rozhodnutia, alebo vniesť do úpravy možnosť odkladu ešte nenadobudnutej právoplatnosti.

Uvedené závery boli podkladom rozhodnutia ústavného súdu, ktorý v bode 1 výroku tohto rozhodnutia vyslovil, že sťažovateľkou namietané porušenie základného práva na súdnu ochranu zaručeného v ústave a práva zaručeného v dohovore bolo porušené napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 69/2008 z 29. apríla 2008.

16. V súvislosti s prípravou rozhodnutia ústavný súd zistil, že okresný súd medzičasom opätovne rozviedol manželstvo sťažovateľky. Druhý účastník konania sa pojednávania nezúčastnil napriek tomu, že bol na slobode a predvolanie mu bolo riadne doručené. Druhý účastník nepodal proti rozsudku odvolanie, a tak rozsudok nadobudol

právoplatnosť. Ústavný súd musel rozhodnúť, či vzhľadom na porušenie základného práva sťažovateľky je nutné zrušiť kasačné dovolacie rozhodnutie v predmetnej veci, aj keď medzičasom bolo vo veci rozhodnuté rovnakým spôsobom ako pred kasačným dovolacím rozhodnutím.

17. Vzhľadom na skutočnosť, že text zákona o ústavnom súde predpokladá zrušenie rozhodnutia, ktorým bolo porušené základné právo, ústavný súd rozhodol o zrušení napadnutého rozhodnutia. V tejto súvislosti však v záujme právnej istoty v statusových veciach, ktorá je základom celého rozhodnutia, ústavný súd zdôrazňuje, že nové právoplatné rozhodnutie o rozvode, ktoré bolo medzitým vydané, tým nie je nijak dotknuté. S tým súvisí rozhodnutie, že ústavný súd nevracia vec na ďalšie konanie.

III.

5. Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadost'učinenie.

Sťažovateľka sa domáhala priznania primeraného finančného zadost'učinenia v sume 100 000 Sk.

Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia označeného základného práva a práva zaručených v ústave a dohovore nie je pre sťažovateľku dostatočným zadost'učinením. Ústavný súd preto uznal za odôvodnené priznať sťažovateľke aj finančné zadost'učinenie podľa citovaného ustanovenia zákona o ústavnom súde, ktoré podľa zásad spravodlivosti, s prihliadnutím na všetky okolnosti prípadu, považuje za primerané v sume 1 000 €, tak ako to je uvedené v bode 3 výroku tohto rozhodnutia.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil

(v danom prípade najvyšší súd), je povinný ho vyplatiť sťažovateľke do dvoch mesiacov od právoplatnosti nálezu ústavného súdu.

6. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde) úhradu trov konania z dôvodu jej právneho zastúpenia advokátkou, ktorá si uplatnila nárok na ich náhradu v sume 6 732 Sk (t. j. 223,46 €).

Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z ustanovení § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2008 je 3 176 Sk a hodnota režijného paušálu je 191 Sk.

S poukazom na výsledok konania vznikol sťažovateľke nárok na úhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2008 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnému súdu, vyjadrenie z 22. decembra 2008) v sume 10 101 Sk, t. j. 335,29 € vrátane režijného paušálu.

Vzhľadom na to, že právna zástupkyňa sťažovateľky si uplatnila nárok na úhradu trov iba v sume 6 732 Sk, t. j. 223,46 €, ústavný súd jej ich priznal iba v ňou uplatnenej sume, tak ako to je uvedené v bode 5 výroku tohto rozhodnutia.

Zo všetkých uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 1. júla 2009